

Brüssel, 17.6.2026
COM(2026) 277 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE
direktiivi (EL) 2018/1673 (rahapesu vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse abil)
hindamise kohta

{SWD(2026) 148 final}

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Parlament ja nõukogu võtsid vastu direktiivi (EL) 2018/1673 rahapesu vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse abil (edaspidi „direktiiv“) 23. oktoobril 2018 ja see jõustus 2. detsembril 2018. Direktiiviga tugevdatakse õiguskaitse- ja õigusasutuste meetmeid rahapesu vastu, edendatakse piiriülest koostööd nii ELis kui ka rahvusvahelisel tasandil ning täiendatakse rahapesu tõkestamist käsitlevat laiemat õigusraamistikku.

Direktiivi kohaldatakse 25 liikmesriigis. See ei ole siduv Iirimaa ja Taani suhtes. Direktiivi ülevõtmise lõplik tähtaeg oli 3. detsember 2020.

Direktiiviga nähakse ette miinimumreeglid tegevuse kohta, mida tuleb kõigis liikmesriikides käsitada rahapesukuritegedena (st kuritegelikust tegevusest saadud vara üleandmine või muundamine, selle ebaseadusliku päritolu varjamine või vara omandamine, valdamine või kasutamine, teades selle kuritegelikku päritolu), ning vastavad karistused selliste tegude eest. Direktiivis täpsustatakse selline kuritegelik tegevus, mille puhul on tegemist rahapesu eelkuritegedega (kuriteod, millest pestud raha pärineb). Ühe uuendusena võimaldab direktiiv rahapesu eest süüdistust esitada ilma süüdimõistmiseta eelkuriteos ning ilma, et ametiasutustel tuleks tõendada kõiki eelkuriteo elemente („eraldiseisev rahapesu“). Samuti võimaldab see süüdistust esitada ja süüdi mõista rahapesu eest isikut, kelle kuritegeliku tegevuse tõttu asjaomane vara saadi („omaenda kuritegeliku raha pesu“). Direktiiv sisaldab reegleid, millega täpsustatakse, milline liikmesriik on piiriülestes juhtumites pädev süüdistust esitama. Lisaks on selles ette nähtud nii füüsilistele kui ka juriidilistele isikutele kohaldatavate karistuste ja lisakaristuste miinimumreeglid ning „raskendavad asjaolud“.

Käesolev aruanne vastab direktiivi artikli 14 lõikes 2 sätestatud nõudele, mille kohaselt peab Euroopa Komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse, milline lisaväärtus on direktiivil rahapesuvastase võitluse seisukohast ja kuidas on see mõjutanud põhiõigusi ja -vabadusi.

Käesolev hindamisaruanne tugineb komisjoni Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitatud ülevõtmisaruandele, mis on ette nähtud artikli 14 lõikega 1 ning milles hinnatakse, millises ulatuses on liikmesriigid direktiivi järgimiseks vajalikke meetmeid võtnud. Ülevõtmisaruanne näitas, et kuigi direktiivi ülevõtmine on olnud üldjoontes nõuetekohane, esineb endiselt mõningaid lünki ja vastuolusid, näiteks raskendavaid asjaolusid käsitlevate sätete ebaõige ülevõtmine mõnes liikmesriigis. Ülevõtmisaruanne on esitatud lisas.

Hindamise üksikasjalikud tulemused ja kasutatud meetodika on esitatud aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis.

Direktiiv on osa laiemast kriminaaltulu vastasest töövahendist, mis on organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse keskmeks, nagu on rõhutatud Euroopa sisejulgeoleku strateegias (ProtectEU). Kuritegelikul teel saadud tulu konfiskeerimine on endiselt oluline organiseeritud kuritegelike rühmituste lõhkumiseks. Finantskuritegevuse vastu võitlemist ja kuritegeliku vara tagasivõitmise edendamist käsitlevate ELi õigusaktide tõhusal rakendamisel on selles oluline roll.

2. TAUST

Direktiivi üldine eesmärk on tugevdada õigus- ja õiguskaitseasutuste rahapesuvastaseid meetmeid kõigis liikmesriikides. Kuigi kõik liikmesriigid on rahapesu kriminaliseerinud, esineb märkimisväärsed erinevusi kuriteo määratlemises, eelkuritegude ulatuses ja vastavates karistustes. Varasem raamistik ei olnud sidus ega terviklik, mis vähendas selle tulemuslikkust ning võimaldas kurjategijatel ja terroristidel nõrgemaid riiklikke süsteeme ära kasutada. Nende vajaduste arvessevõtmiseks kehtestati direktiiviga **ühine ELi raamistik rahapesu kriminaliseerimiseks ning õigus- ja õiguskaitseasutuste meetmete tugevdamiseks**. Selle üldine eesmärk on parandada ELi rahapesuvastast tegevust kriminaalõiguse abil.

Selleks seatakse konkreetsed erieesmärgid:

- tagada rahapesu tulemuslik kriminaliseerimine kogu ELis,
- kehtestada selged ja ühtsed eelkuritegude määratlused,
- kehtestada ühtsed ja proportsionaalsed karistused,
- tõhustada liikmesriikidevahelist koostööd ja teabevahetust.

Direktiivi eeldatav mõju on järgmine:

- tõhusam rahapesu toimepanijate uurimine ja neile süüdistuse esitamine tänu ühtlustatud kuriteomääratluste ja karistuste kehtestamisele;
- ELi kodanike ja siseturu parem kaitse organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi rahastamise eest tõhusate vahendite kättesaadavaks tegemise kaudu ametiasutustele rahapesu uurimiseks ja kuritegude toimepanijate, sealhulgas juriidiliste isikute vastutusele võtmiseks;
- tõhusam ja koordineeritum piiriülene rahapesuvastane tegevus liikmesriikidevahelise tugevdatud koostöö ja teabevahetuse kaudu;
- tõhusamad uurimisvahendid, mis on ametiasutustele kättesaadavad rahapesuga seotud uurimistes;
- meetmed konfiskeerimise tugevdamiseks rahapesukuritegudest saadud tulu jälitamise, arestimise ja konfiskeerimise kaudu.

Käesolevas hindamisaruandes käsitletakse direktiivi õiguslikku ja praktilist kohaldamist, analüüsides selle tulemuslikkust, tõhusust, sidusust, ELi lisaväärtust, asjakohasust kooskõlas parema õigusloome põhimõtetega ning mõju põhiõigustele ja -vabadustele, nagu on nõutud direktiivi artikli 14 lõikes 2. Hindamisaruanne sisaldab ka järeltõlget ja konkreetseid soovitusi tulevaste meetmete kohta.

Hindamine toimus välisuuringu toel,¹ mis hõlmas dokumentide analüüsi, intervjuusid, sihtkonsultatsioone, küsitlusi jne. Konsulteeriti paljude sidusrühmadega, sealhulgas ELi asutuste ja organite, õigusasutuste, õiguskaitseasutuste, kriminaaltulu jälitamise talituste,

¹ Link uuringule (seni avaldamata, link lisatakse pärast talitustevahelist konsultatsiooni).

rahapesu andmebüroode, õigusekspertide, valitsusväliste organisatsioonide, mõttekodade ja akadeemiliste asutustega. Hindamine hõlmab ajavahemikku 2018–2025.

3. PEAMISED JÄRELDUSED

Selles osas esitatakse hindamise tulemused direktiivi tulemuslikkuse, tõhususe, sidususe, ELi lisaväärtuse ja asjakohasuse kohta. Lisaks esitatakse selles hindamise tulemused seoses direktiivi mõjuga põhiõigustele ja -vabadustele, nagu on konkreetselt nõutud direktiivi artikli 14 lõikes 2.

3.1. Tulemuslikkus

Tulemuslikkuse osas leiti hindamise käigus, et **direktiiv on aidanud märkimisväärselt kaasa rahapesukuritegude määratluste ja karistuste ühtlustamisele liikmesriikides**, pakkudes praktikutele uusi vahendeid rahapesu vastu võitlemiseks. Direktiiviga tagatakse kõigi selliste asjakohaste rahapesumeetodite kriminaliseerimine, mida kasutatakse mitmesuguste tulu teenivate kuritegude puhul, ja see võimaldab ametiasutustel tõhusamalt uurida kõiki asjakohaseid ebaseadusliku raha pesemise toiminguid ja esitada nende eest süüdistusi. Selles kontekstis on eriti asjakohane selliste **uuenduslike mõistete nagu eraldiseisev rahapesu ja omaenda kuritegeliku raha pesu kasutuselevõtt**: nende tegude eest saab nüüd süüdistust esitada kõigis liikmesriikides.

Sellega seoses töid õigus- ja õiguskaitseasutused esile selged eelised, eelkõige eelkuriteo tõendamise vajaduse kaotamine rahapesu eest süüdistuse esitamisel, mis lihtsustas kohtumenetlusi. Õigusasutused rõhutasid ka prokuratuuri suuremat tegutsemisruumi tänu sellele, et omaenda kuritegeliku raha pesu kehtestati kuriteona. Lisaks on need muudatused õigus- ja õiguskaitseasutuste sõnul **suurendanud** rahapesu käsitlevate õigusaktide **hoiatavat mõju**.

Võimalused esitada juriidilistele isikutele süüdistusi ja määrata suuremaid karistusi juhtudel, kui kohustatud isik² paneb toime rahapesu, suurendavad ametiasutuste suutlikkust võidelda tulemuslikumalt keerukate skeemidega, mille kurjategijad on loonud oma ebaseadusliku tulu varjamiseks, **tõhustades seeläbi siseturu kaitset** selliste ohtude eest nagu organiseeritud kuritegevus ja terrorismi rahastamine. Praktikud rõhutavad seejuures, et heidutav mõju on juriidiliste isikute ja füüsiliste isikute vastutuselevõtmise eraldamise kui ka raskendavatel asjaoludel kehtestamisel.

Veel üks aspekt, mis on suurendanud rahapesuvastase võitluse tõhusust, on rahapesukuritegude uurimiseks kättesaadavate **uurimisvahendite laiem valik**. Sidusrühmad teatasid, et direktiivis ette nähtud kohustus teha rahapesuga seotud uurimiste jaoks kättesaadavaks organiseeritud kuritegevuse juhtumite puhul kasutatavad uurimismeetodid, aga ka maksimumkaristuste suurendamine, on hõlbustanud juurdepääsu erivahenditele, nagu side pealtkuulamine. See võimaldab jälgida finantsjälge ja ametiasutustel koguda täiendavaid tõendeid, mis parandab

² Vt eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiivi (EL) 2015/849 (mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist) artikli 2 lõige 1 *ELT L 141, 5.6.2015, lk 73–117, viimane konsolideeritud versioon: [EUR-Lex - 02015L0849-20241230 - ET - EUR-Lex](#)*.

nende suutlikkust avastada ja lõhkuda kuritegelikke võrgustikke ja nende rahalisi vahendeid, suurendades seeläbi **ELi kodanike** kaitset organiseeritud kuritegevusest tuleneva ohu eest.

Tänu rahapesukuritegude ühtlustatumale määratlusele kogu ELis ja selgematele eeskirjadele, millega määratakse kindlaks riik, mis on õigusasutuste ja mõne õiguskaitseasutuse sõnul pädev juhtima konkreetse juhtumi uurimist ja selle eest süüdistuse esitamist, on direktiiv üldiselt muutnud **piiriülese rahapesuvastase tegevuse tõhusamaks ja paremini koordineerituks**. Direktiiv on õigusraamistikke ühtlustades võimaldanud eri liikmesriikide ametiasutustel „rääkida ühes keeles“: mida sarnasemad on õigusrikkumised ja karistused eri jurisdiktsioonides, seda lihtsam on teha piiriülest koostööd ning tunnustada teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuseid.

Sellegipoolest **mõjutavad teataval määral direktiivi tulemuslikkust mitmed probleemid**.

Üks probleem on seotud **eraldiseisva rahapesu** mõiste ebajärjekindla tõlgendamise ja kohaldamisega liikmesriikides, mis põhjustab uurimiste ja süüdistuste esitamise ajal õiguskindlusetust ja probleeme. Eelkuriteo tõendamise ulatus on liikmesriigiti väga erinev: mõnes riigis peavad ametiasutused tõendama ainult teatavat varasemat kuritegevust, millest pestav vara pärineb, samas kui teistes peavad ametiasutused eelkuriteo selgelt määratlema ning mõnel juhul isegi määrama kindlaks kuriteo toimepanemise koha ja aja (vt ka ülevõtmisaruanne, lk 3–4). Seega on direktiiv eraldiseisva rahapesu eest vastutusele võtmise hõlbustamisel andnud ELis erinevaid tulemusi: see tuleneb direktiivi ebamäärasest sõnastusest, mis võimaldab väga erinevaid ülevõtmismeetmeid.

Liikmesriikide jurisdiktsioonides on erinevalt mõistetud ka **vara, mis võib olla rahapesu objektiks**. Kuigi direktiivis on esitatud vara kõikehõlmav määratlus, mis hõlmab mitmesuguseid rahapesu liike, ei loeta mõne liikmesriigi õigusaktide alusel kokkuhoitud kulusid (nt maksukuriteo toimepanemisel kinni peetud maksud) varaks, mida saab pesta. Nad leiavad, et rahapesukuriteo objektiks võib olla üksnes selline vara, mille puhul on tegu isiku vara positiivse suurenemisega, näiteks uimastikaubandusega seotud süüteo või maksutagastuse kaudu saadud raha. Need riigid jätavad vara hulgast välja raha, mis hoiti kokku käibemaksu ebaseadusliku maksmata jätmise tõttu. See kujutab endast märkimisväärset puudujääki, võttes arvesse riigieelarvet mõjutavaid käibemaksupettusi, mis Europoli³ ja Euroopa Prokuratuuri⁴ andmetel põhjustavad maksuhalduritele igal aastal kümneid miljardeid eurosid kahju.

Lisaks tuleb märkida, et säte, millega määratakse kindlaks **kohtualluvus rahapesukuritegude puhul** – eelkõige juhul, kui süüteo toimepanija on **artikli 10 lõike 1 punkti b** kohaselt liikmesriigi kodanik – on üle võetud erinevalt, eelkõige seoses **topeltkaristatavuse**⁵ nõudega.

Üks valdkond, kus hindamise käigus tulemuslikkuse kohta järeldusi ei tehtud, on eeldatav mõju konfiskeerimismeetmete tugevdamisele. See on tingitud eelkõige kriminaalmenetluste

³ <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA-2025.pdf>

⁴ Euroopa Prokuratuur on oma 2024. aasta aruandes välja toonud, et käibemaksupettused moodustasid üle 53 % kogu uuritavast hinnangulisest kahjust, mille hinnanguline summa oli 13,15 miljardit eurot https://www.eppo.europa.eu/assets/annual-report-2024/pdfs/EPPO_Annual_Report_2024_en.pdf.

⁵ See on põhimõte, mille kohaselt saab kohtualluvust kindlaks teha ainult siis, kui kõnealune tegevus on kriminaliseeritud nii süüdistuse esitanud riigis kui ka riigis, kus see toime pandi.

kestusest, mille tõttu on andmed ebapiisavad. Lisaks tuleb märkida, et direktiivi artiklis 9 viidatakse üksnes direktiivi 2014/42/EL (konfiskeerimise kohta) kohaldamisele, mis asendati 2024. aastal uue direktiiviga kriminaaltulu tuvastamise ja konfiskeerimise kohta. Seetõttu saab neid aspekte analüüsida üksnes selle viimati nimetatud vahendi hinnangus, mille komisjon peab esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule 24. novembriks 2031.

3.2. Tõhusus

Tõhususe seisukohast saab kulude ja tulude hindamine olla üksnes esialgne, arvestades rahapesujuhtumitega seotud kriminaalmenetluste pikkust. Seega on direktiivi täielik kvantitatiivne mõju (süüdistuste ja süüdimõistmiste arv, nende rahapesujuhtumite puhul arestitud ja konfiskeeritud varade maht) nähtav alles lähiaastatel.

Sidusrühmade seisukohad olid erinevad (mõned jäid neutraalseks; teised olid eriarvamusel küsimuses, kas direktiivist saadav kasu kaalub üles sellega seotud kulud), sest puudulike andmete tõttu ei olnud võimalik täielikult hinnata kulusid (nii rahalisi kui ka halduskoormust) võrreldes selliste andmetega nagu süüdistuste ja süüdimõistvate kohtuotsuste arv ning nende rahapesujuhtumitega seotud arestitud ja konfiskeeritud varade maht. Igal juhul teatas enamik konsultatsioonides osalenud liikmesriike, et rakenduskulud ja halduskoormus puuduvad või need on minimaalsed. See näitab direktiivi olemust, mis sisuliselt nõuab liikmesriikide karistusseadustiku või kriminaalmenetluse seadustiku muutmist; sellised muudatused siseriiklikes õigusaktides põhjustavad üksnes piiratud lisakulusid. Mõned direktiiviga kaasnevad lisakulud puudutavad õiguskaitseasutustele ja õiguskaitseasutustele suunatud koolitusi, eelkõige seoses direktiiviga hiljuti hõlmatud rahapesu uute vormide uurimise ja nende eest vastutusele võtmisega. Üldiselt märgivad sidusrühmad, et direktiiv on andnud ametiasutustele uued vahendid rahapesukuritegude tõhusamaks uurimiseks ja nende eest süüdistuste esitamiseks, samas kui rakendamiskulusid peetakse piiratuks. See näitab, et mõju tõhususele on olnud üldiselt positiivne.

3.3. Sisemine ja väline sidusus

Sisemise sidususe osas näitab hindamine, et direktiivi eri komponendid toimivad direktiivi eesmärkide saavutamiseks koos hästi ning et direktiivi eri sätete vahel ei ole vastuolusid.

Väline sidusus hõlmab nii rahvusvahelist kui ka ELi tasandit.

Rahvusvahelisel tasandil märgitakse, et direktiiv **ei ole täielikult kooskõlas Euroopa Nõukogu Varssavi konventsiooniga**,⁶ mis sisaldab rahapesu kriminaliseerimise norme, mis juba suures osas reguleerivad käesoleva direktiiviga hõlmatud küsimusi. EL kirjutab konventsioonile alla 2009. aastal, kuid ei ole seda veel ratifitseerinud. Täpsemalt piirab direktiivi artikli 2 lõige 1 Varssavi konventsiooniga võrreldes eelkuritegude ulatust, mis on konventsiooniga lubatud võimalus. Komisjon kavatses vastu võtta ettepaneku nõukogu otsuse

⁶ Euroopa Nõukogu konventsioon rahapesu ning kriminaaltulu avastamise, arestimise ja konfiskeerimise ning terrorismi rahastamise kohta (CETS nr 198).

kohta, millega võimaldatakse ELil ratifitseerida Varssavi konventsioon ning seda küsimust vastavalt käsitleda.

ELi tasandil on direktiiv **kooskõlas muude selle valdkonna õigusaktidega**. Nagu on tunnistanud Euroopa sisejulgeoleku strateegias (ProtectEU),⁷ on EL tugevdanud oma jõupingutusi uute rahapesuvastaste normidega, sealhulgas ELi Rahapesu ja Terrorismi Rahastamise Tõkestamise Ameti loomise ning uue direktiiviga kriminaaltulu tuvastamise ja konfiskeerimise kohta, mis on väga oluline organiseeritud kuritegevuse rahaliste motiividega võitlemiseks, ebaseadusliku vara kiireks külmutamiseks ja kuritegelikul teel saadud tulu konfiskeerimiseks. Need on kooskõlas direktiiviga ette nähtud tugevamate kriminaalõiguslike meetmetega rahapesu vastu võitlemiseks.

Viimaste kriminaalõiguse direktiividega võrreldes esineb direktiivis siiski mõningaid puudusi, näiteks keskkonnakuritegude või piiravate meetmete rikkumise, füüsiliste isikute suhtes kohaldatavate lisakaristuste ja juriidiliste isikute suhtes kohaldatavate karistuste valdkonnas.

Lisakaristuste kohaldamise puhul füüsiliste isikute suhtes nõutakse direktiivis, et liikmesriigid kehtestaksid lisaks vanglakaristustele rahapesukuritegude toimepanijate suhtes lisakaristused või -meetmed, täpsustamata, milliseid meetmeid tuleks võtta, mis põhjustab erinevusi riikide ülevõtmismeetmete vahel. Seevastu on hiljutistes ELi kriminaalõiguse õigusaktides sõnaselgelt loetletud võimalikud meetmed, mida liikmesriigid võivad füüsiliste isikute suhtes kohaldada, näiteks trahvid, rahastamisest ja avalikest hangetest kõrvalejätmine, lubade tühistamine või ajutine keeld kandideerida avalikule ametikohale.

Sarnane probleem tekib seoses **juriidiliste isikute karistustega**. Direktiivis nõutakse, et liikmesriigid näeksid ette kriminaalõiguslikud või muud trahvid, ning see sisaldab loetelu võimalikest lisakaristustest, mis on siiski üksnes vabatahtlikud ega ole piisavalt üksikasjalikult määratletud. See annab liikmesriikidele küll vajaliku paindlikkuse, kuid teisalt on see vastuolus kõige uuemate karistusõigusnormidega, millega nähakse kõigi kuritegude eest ette maksimumtrahvide miinimummäär, mis arvutatakse kas protsendina juriidilise isiku ülemaailmsest käibest või kindlaksmääratud summa alusel⁸.

3.4. ELi lisaväärtus

Direktiiv **mõjutab positiivselt ELi lisaväärtust** tänu ELi tasandi seadusandlikele meetmetele, mida liikmesriigid üksi ei oleks tõenäoliselt suutnud saavutada. Direktiiviga on loodud **ühtlasemad võrdsed tingimused rahapesu vastu võitlemiseks kogu ELis** ning õigus- ja õiguskaitsevaldkonna sidusrühmad peavad seda positiivseks, kuna see aitab kaasa suuremale õiguslikule järjepidevusele ja hõlbustab piiriülest koostööd. Eespool nimetatud lahknevused rahapesukuritegude määratluses ja nende eest süüdistuse esitamisel, eelkõige seoses

⁷ [EUR-Lex - 52025DC0148 - ET - EUR-Lex](#)

⁸ Näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta direktiiviga (EL) 2024/1203, mis käsitleb keskkonna kaitsmist kriminaalõiguse kaudu, kohustatakse liikmesriike nägema juriidilistele isikutele ette trahvid konkreetsete rikkumiste korral. Lisaks on direktiivis täpsustatud, et selliste trahvide maksimummäär on vähemalt 5 % juriidilise isiku ülemaailmsest kogukäibest või ühekordne summa 40 000 000 eurot teatavate keskkonnareostusega seotud kuritegude puhul ja 3 % juriidilise isiku ülemaailmsest kogukäibest või 24 000 000 eurot muude kuritegude, näiteks looduslike liikidega kaubitsemise puhul.

eraldiseisva rahapesuga, ning füüsiliste ja juriidiliste isikute karistusi käsitlevate vabatahtlike sätete erinev kohaldamine viitavad siiski sellele, et kogu ELi hõlmavaks edasiseks ühtlustamiseks on veel ruumi.

3.5. Asjakohasus

Direktiivi eesmärgid ja meetmed on jätkuvalt asjakohased, võttes arvesse rahapesu ja organiseeritud kuritegevusega seotud probleeme: Europoli 2025. aasta raske ja organiseeritud ohu hinnangu kohaselt võimaldab rahapesu kurjategijatel ebaseaduslikust tegevusest jätkuvalt kasu saada ning see on organiseeritud kuritegevuse selgroog⁹. Lisaks hõlmavad rahapesumeetodid sageli mitut tehingut erinevates ELi-välistes jurisdiktsioonides, kasutades ära regulatiivseid erinevusi ja tekitades keerulise jälje, mis takistab finantsuurimisi: seetõttu on ühtlustatud kriminaalõiguslikud meetmed kõigis liikmesriikides olulisemad kui kunagi varem. Samal ajal hõlbustavad Europoli andmetel rahapesu üha enam digiplatvormid ja kujunemisjärgus tehnoloogiad¹⁰ – direktiivi tehnoloogianeutraalne olemus võimaldab kriminaalõiguslike meetmeid selliste muutustega kohandada, tagades, et direktiiv säilitab oma asjakohasuse tehnoloogia arengu kontekstis.

3.6. Mõju põhiõigustele ja -vabadustele

Liikmesriikide ametiasutused, ELi ja rahvusvahelised organid üldiselt leiavad, et direktiiv on kooskõlas põhiõiguste standardite, sealhulgas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga, või on märkinud, et vastavad andmed puuduvad. Teised sidusrühmad, eelkõige valitsusvälised organisatsioonid, mõttekojad ja akadeemilised ringkonnad, väljendasid muret võimaliku mõju pärast süütuse presumptsiooni kaitsele eraldiseisva rahapesukuriteo kohaldamisel, topeltkaristamise (*ne bis in idem*) põhimõtte kohaldamise pärast omaenda kuritegeliku raha pesu¹¹ korral, samuti kuritegude ja karistuste määratluse selguse ja/või proportsionaalsuse pärast, eriti kui eelkuritegu on väärtegu.

Üldiselt on enamikult sidusrühmadelt saadud tagasiside põhjal võimalik järeldada, et rahapesukuriteod on määratletud selgelt, täpselt ja prognoositavalt ning karistused on asjakohased ja proportsionaalsed kuritegude raskusastmega. Põhiõigused on tagatud eeskirjadega, mis on sätestatud kuues ELi menetlusõiguste direktiivis, põhiõiguste hartas, inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis ning kriminaalõiguse üldpõhimõtetes. Lisaks kontrollivad direktiivi ülevõtmiseks kasutatavate siseriiklike õigusnormide kohaldamist liikmesriikide kohtud, kes peavad tagama nende vastavuse põhiõigustele ja -vabadustele.

4. JÄRELDUSED JA SAADUD KOGEMUSED

Leitakse, et direktiiv täidab suures osas oma eesmärgi, kuna see on parandanud pädevate asutuste suutlikkust uurida rahapesu ja esitada selle eest süüdistusi tänu kuritegude ja karistuste paremale määratlemisele ning hõlbustanud piiriüleseid uurimisi, ilma et see tekitaks

⁹ europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA-2025.pdf

¹⁰ Samas.

¹¹ Nagu omaenda kuritegeliku raha pesu puhul, ei ole ka eelkuriteo ja rahapesukuriteo eristamine sageli selge, nii et eelkuriteo ja rahapesukuriteo eest süüdimõistmise korral on oht, et sama teo eest karistatakse kaks korda.

märkimisväärseid lisakulusid või mõjutaks negatiivselt põhiõigusi. Mõned probleemid on siiski veel lahendamata, näiteks direktiivi teatavate sätete tõhususe ja sidususe suurendamine muude ELi vahenditega.

Lisaks, võttes arvesse kriminaalmenetluste kestust, on direktiivi täielik mõju nähtav alles lähiaastatel. Seetõttu on oluline, et komisjon jälgiks ka edaspidi direktiivi mõju, sealhulgas põhiõigustele ja -vabadustele.

Hindamise käigus selgusid ka saadud õppetunnid, mida liikmesriigid saavad direktiivi ülevõtmisel ja rakendamisel arvesse võtta.

- **Suurem selgus eraldiseisva rahapesu kohta**

Selle tagamiseks, et ametiasutused ei ole kohustatud tõendama sisuliselt kõiki eelkuriteo elemente, tuleks selgitada **nõudeid, mis on vajalikud eelkuriteo või pestava vara ebaseadusliku päritolu kindlakstegemiseks**. See aitaks kaasa eraldiseisva rahapesukuriteo määratluse ühetaolisele kohaldamisele ning hõlbustaks rahapesu uurimist ja selle eest süüdistuse esitamist kõigis ELi liikmesriikides.

- **Füüsilistele ja juriidilistele isikutele määratavate maksimumkaristuste miinimummäärade hindamine ning lisakaristuste ja -meetmete kehtestamine**

Suurema sidususe tagamiseks oleks otstarbekas viia füüsiliste ja juriidiliste isikute karistusi käsitlevad sätted kooskõlla hiljuti vastu võetud ELi kriminaalõigusnormidega, nagu direktiiv (EL) 2024/1203, mis käsitleb keskkonna kaitsmist kriminaalõiguse kaudu, ja direktiiv (EL) 2024/1226 liidu piiravate meetmete rikkumise kohta. See peaks hõlmama selliste lisakaristuste või -meetmete kindlaksmääramist, mida liikmesriigid võivad lisaks vangistusele rahapesu toimepanijatele määrata, ning konkreetseid karistusi juriidilistele isikutele, eelkõige maksimumtrahvide miinimummäära kehtestamist, mis arvutatakse kas juriidilise isiku ülemaailmse käibe või kindlaksmääratud summade alusel. See tagaks võrdsed tingimused kõigis liikmesriikides ja suurendaks rahapesukuritegude eest määratavate karistuste hoiatavat mõju.

- **Vara määratluse täpsustamine**

Vara määratlust tuleks täpsustada, et see hõlmaks selgemalt kõiki ebaseadusliku tulu võimalikke vorme, sealhulgas otsest tulu, maksukuritegudest tulenevat kulude kokkuhoidu ja kuritegevusest saadud kaudset tulu.

- **Kooskõla rahvusvaheliste õigusaktidega**

Direktiivi vastavusse viimine Varssavi konventsiooniga suurendaks nende kahe õigusakti sidusust.

- **Direktiivi mõju jälgimine**

Direktiivi mõju jälgimiseks jätkab komisjon koostööd asjaomaste sidusrühmadega selliste foorumite kaudu nagu komisjoni ELi kriminaalpoliitika eksperdirühm, rahapesuvastane operatiivvõrgustik (AMON), kuritegevusega seotud ohte käsitlev valdkondadevaheline

Euroopa platvorm (EMPACT), uus kriminaaltulu tuvastamise ja konfiskeerimise koostöövõrgustik, kriminaaltulu jälitamisega tegelevate asutuste vaheline Camdeni võrgustik (CARIN), Eurojusti rahapesu ja kriminaaltulu tuvastamise õigusküsimuste teemarühm ning organiseeritud kuritegevuse vastase õiguslase koostöö Euroopa võrgustik.

Komisjon jätkab dialoogi liikmesriikide ja kõigi sidusrühmadega, et tagada tõhusad ja ajakohased kriminaalõiguslikud meetmed rahapesu vastu kooskõlas ELi poliitikaga selles valdkonnas, pöörates nõuetekohast tähelepanu kuritegelike rühmituste muutuvatele suundumustele ja tegutsemisviisidele finantssektoris.

Need soovitusel annavad olulise panuse ELi tasandi jõupingutustesse tugevdada rahavoo jälgimise põhimõtet, mis on organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse keskne element ja valdkond, mis on Euroopa sisejulgeoleku strateegia kohaselt ülioluline, et tagada tõhusad õigusasutuste meetmed kõige ohtlikumate kuritegelike võrgustike vastu.